

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по три броя.
Цена му е на год. 3 ф. на по год. 1 ф. 50 н.

Брой 25.

У Новоме Саду, 10. Септембра 1862.

Год. V.

Породица (фамилия) као воспиталиште.

(Бдно питанѣ за родителѣ и учителѣ.)

Фамилия е основана на оној любовној свези између мужа и жене, коју е свезу самъ Богъ наредио и благословио; „Ние добро, да е човекъ самъ; дађу му помоћницу, која ће нузъ нѣга бити.“ Мойс. I. 2, 18. Кадъ изъ те свезе божинмъ благословомъ деца дођу, одма се ту и воспитаюће снаге появе и своју свету радню започну.

Међу снагама тима любовъ е прва, и то не само она, којомъ родителѣи своју децу лубе, него и она дечия, којомъ се деца родителѣима прилубе, и коју она родителѣска у деци пробуди. Кадъ дете види, колико га отацъ и мати воле, и колико се за нѣга непрестано брину, онда се и у нѣму пробуди любовъ къ њима, и та любовъ буде основа, изъ кое се сва остала најлепша морална осећаня развию: прво покорность родителѣима, пакъ онда и почитанѣ и гледанѣ на њи, као на виша и съ вишимъ савршенствама одарена лица, и развие се послушность, понизность, благодарность, и сва остала благо-направля, пакъ съ њима и животъ такавъ.

Друга воспитаюћа снага, што се у фамилии появи, то е примеръ родителя и дечии угледъ на њи. Што дете види, да отацъ и мати чини, то исто чини неотице и само. Другчие и неуме. У себи нема јошъ никои подвига, кои би га на ово или оно дело определявали. Тимъ оштрие пази на све оно, што око себе види, да се ради. Къ томе долази јошъ и онај у детету урођени нагонъ подражаваня, те тако узме све оно радити, што око себе види, да се ради. На те раднѣ има и слободногъ пута и непрекидногъ надражаваня. А то све толику надъ њимъ снагу има, да му башъ неда другчие чинити.

За учителя е врло важно, да снагу овихъ уплива добро познае, и то непрестано на уму да има; па ако и онъ свое воспитаюће деланѣ по ономъ удеси, као што дете то у очиној кући има, онда треба да зна, да има саюзника еднога ячега,

него што га ико себи и зажелити уме. Ако ли му пакъ налаже дужностъ и савестъ, детия осеѣаня и тежиѣ на други правацъ изводити, а не онимъ напуштати, коимъ детии родители иду, онда валя да зна, да онамо едногъ противника има, са коимъ се непрекидно бочити мора, на коегъ целу свою пажню обратити и свомъ снагомъ и постоянствомъ одапрети се мора, да га надбие и свлада.

Трећа е воспитаюћа снага у фамилии спољашнѣ станѣ родителя, са свима ту придешаюћима се променама, повољности-ма и неповољностима. Домаће благостанѣ као и беде и невољъ уживаю и трпе заедно съ родитељма и деца; и ови су упливи толико снажни, да цео спољашњи положај детиегъ живота опреде-ле, пакъ се по томе и воспитанѣ равнати мора. Овде валя и то знати, да како оца и матеръ те промене располажу, исто тако и децу. Ако деца на своим родитељима виде, како их богатство високоумне, тврде и немилостиве начини, науче се и она на то и неотице така постану. А кадъ виде, да су родители на свима радостима и благословима, што ихъ имаю Богу благодарни, и да сва та Богомъ дарована блага као оно добри домостроители у нѣгову славу и благо ближњихъ асне, то и сама и незнаюћи у тай мишлѣнја начинѣ ују. Напротивъ где се родители у беде и невољи непрестано незадовољни осеѣаю, и непрестано гунѣаю и на забранѣна средства смишляю, да се од тогъ избаве, то се и у децу исте мисли увуку, као да са тим станѣмъ увекъ то душевно разстройство неодлучимо скопчано стои. А где се беде и невољъ са тврдомъ надеждомъ на Бога сносе, и плачно око на нѣга погледа, у когъ руци сви благослови стое, то се и у детету одма съ малена исто то душевно расположенѣ развие.

Сви ови поменути утицаи, макаръ да су врло важни, излазе одъ родителя неотице и незналице, и исто се тако незналице одъ деце примаю. И опетъ е могућно већъ съ овимъ децу къ Спасителю приводити — врховной цели и задаћи воспитания. Ако само родители децу ономъ светомъ люлави любе, и њи као najveће Богомъ даровано и Богу принадлежеће благо сматраю, то се любавъ њиова никако неможе по самомъ ономъ осеѣаню милованя, самомъ чувственомъ допаданю равнати, него по њиовомъ одреѣеню за царство божие, пакъ онда неможе ни безъ мере и граница бити. Е л' животъ родителя на вери основанъ, и на божиемъ закону и речи, то ће њиовъ примеръ и децу већъ съ малена на исти тай живота основъ свести. Држе ли се ро-

дители у своимъ споляшњимъ одношаима оне божие наредбе, по којој су само домостроители божии на овомъ свету, то ће се и у деци исто то расположенъ за рана развити, или баръ за то зготовити.

Али християнека породица има окромъ тогъ изричну задаћу дете Спасителю привести и у нѣгову задругу ставити. И има на то едно средство, да то известно изведе; средство најпростие, и средство, кое ни одной матери ни оцу, макаръ у каквомъ положеню били никадъ неоскудева. То е средство молитва съ децомъ Богу и настояванъ, да се деца и сама Богу моле.

Шта чини мати, која се са своимъ дететомъ Богу моли? Она изказуе своя најтайнија и најсветија осећаня. Тимъ иста та и у детињемъ срцу пробуди. На крили молитве и Богољубности диже она и свое дете Богу и научи га одной радњи, која ће му ако икоја едина крозъ сву вечностъ најлепша и најсветија остати. Радња е та и зато важна, што е у њој јошъ и пуно науке и пуно најсветији правила за животъ. Отацъ и мати, кои се са своимъ дететомъ Богу моле науче га и безъ казиваня, да е Богъ отацъ свию, коме се има све казати, штогодъ ко на срцу има; да онъ свакога чуе, когодъ му се потужи; да е онъ благъ и милостивъ и свемогућанъ; да све што имамо одъ нѣга имамо, пакъ му и благодарни бити требамо; да све што требамо, одъ нѣга прво изиштемо и молимо; да му се и за се и за друге молити требамо, и да сви къ нѣму своје руке дижу, мали и велики, сиромаси и богати, молећи и благодарећи. То су све свете истине, што ихъ сваки, ко се съ децомъ Богу моли, у дечия срца удуби, и то не у виду споляшнѣ науке, већ деломъ наочигледно; пакъ и сама деца, чимъ руке скрете или склопе и Богу се молити стану, одма сва та осећаня у својој души пробуде, и све горепоменуते истине приознаю, безъ да имъ ихъ по единце брояти морашъ. Родители дакле, кои своју децу Богу молити се уче, они већ тимъ и онај божии налогъ — пустите децу къ мени — одъ чести изврше; и то тимъ радомъ у дечие срце посеяно семе ние можно, да безъ плода остане.

Отуда се види, колико е фамилия воспиталиште само тим простимъ средствима, а да колико е, где су родители изображени.

Овде имамо јошъ и слѣдеће укратко придодати; да никомъ човеку ние могућно другогъ учити и воспитати, а да се

самъ при томе и болѣмъ ненаучи; да чимъ ко оцемъ или матеромъ постане, одма се у нѣму сасвимъ други лепши светъ мисли и осеѣаня отвори, о чему пре ни сневао ние; да у дѣтиимъ тежњима и склоностима родитељи као у огледалу свое и себе више манѣ виде, и тимъ се познаю, пакъ што треба изправити могу; да почемъ се све, што отацъ и мати говоре и чине одма за децу прилени, то имъ валя врло обозрено бити деломъ и речи предъ децомъ. Найпосле: Исто се тако могу и све радости и жалости, све надежде и страшеня што ихъ родитељи имаю, врло згодно као воспитаюћа средства употребити.

О дечињемъ своєвољству.

(Бдно питањъ за учителя и родителя.)

Сви родитељи знаю, да деца оће врло радо свою волю да одрже, и њомъ свудъ гдегодъ могу да продру. То оће да учине и онда, кадъ имъ учители и родитељи изрично закрате чинити шта; оће и онда, где се тимъ о својој глави чиненѣмъ у опасностъ сломити могу, кою или неувиѣаю, или неће да у-виде.

Колико се родитељи на то туже, толико валя и да знаю, да колико е та склоностъ у деци съ едне стране зла, толико е съ друге добра, и неваля е силомъ угушивати, него само на добро управљати, пакъ ће башъ отудъ съ временомъ најлепшегъ плода бити. Дете е човекъ у маломъ, и треба да се и телесно и душевно толико развиє, да у свое доба савршенъ човекъ будне, кои ће се у свету и животу са многимъ незгодама и злама бочити имати; пакъ да се ту одржи, нужно му е имати снажну волю, тврдъ характеръ и таку самосталностъ, да е ништа обманути неможе, ни мамљивъ гласъ преваре, ни варави изгледъ добитка, ни малешна обазирания на люде, ни плашня одъ посла и терета, ни стра одъ опасности. Свою дужностъ извршити, то му као честитомъ човеку има бити прво и надъ свему.

Постоянство и самосталностъ диче човека. Нема ништа ружниє него човекъ, кои се подобно треси на ветру, часъ на ову часъ на ону страну обрѣе. А оне врности изађу башъ из тогъ своєвољства дечињегъ, изъ те у нѣму урођене тежнѣ за самосталношћу, изъ те урођене желѣ ићи безъ туђе помоћи путемъ своимъ, и изъ тогъ урођеногъ нагона дознати узрокъ сваке заповести и запреке.

Али да се то своевољство неби изопачило и у самовољство, тврдоглавство и јогунство прешло, ваља дечију вољу зауздавати, и чимъ у запрећено нагне, пре негъ што памећу својомъ разлоге разума сватити уме, недати; а та е узда приморанъ, да се у тимъ случаима еъ веромъ подвргне вољи свои старији и да се њој покорава. Само пазити ваља, да се у овом неучини, као што обично бива, где башъ ови старији узрок сви они зала буду, на која после највећу вику дигну.

Много реда оће већъ мало дете да своју вољу одржи са онимъ намргођенимъ ђутанѣмъ, буренѣмъ, или јошъ чешће дрекомъ. У такомъ случају треба га равнодушно и ладнокрвно оставити, некъ се дури и дере, и не обзирати се на нѣга, као да га и ние, да види, да му то непомаже; или га ваља другимъ чимъ забавити, али людски, не улагиваюћи му се; или кадъ ни то непомаже, напољ га извести и оставити. Али мли-таве матере особито старе майке трче одма чимъ дете викне, пакъ му вољу изпуне, те башъ тимъ га укваре, осамовољ.

Исто тако греше и они родитељи, кои неуму мирно детета оставити, већъ одма удри у зипаранъ грдию и псовку. Тимъ опетъ постану деца на псовку равнодушна, оуглаю, пакъ нигде ништа више неслушаю; а има примера, где се пролукаве или толико прозле, пакъ кадъ немогу свое волѣ одржати, гледи да стариима пркосе, да ихъ на едъ и ердню наводе, или јошъ и натрагъ грдити и псовати пођу и у часу до највеће виртуозности у томъ дођу. Одъ те деце изађу после праве сатане свима и млађимъ и старимъ своима и туђинама.

Нипошто нецуети детету нѣгову вољу онда, кадъ е у присуству странага когъ оће да изтера, еръ ако едаредъ попустишъ, буди уверенъ, да ће е идуће прилике јошъ безобразније изтеривати. Отуда она тужба многи родитеља, да су имъ деца онда најгора, кадъ кога странагъ има. У томъ случају само едаредъ дете издржи незазећи и необазујући се на нѣга, или га напољ извуци и осрамоти мало, и буди уверенъ да ти неће више досађивати.

Најпосле гледай и добро пази, да ако си му у слѣдъ тог самовољства и непокорности каштигомъ којомъ запретио, да речъ одржишъ и претню извршишъ; али безъ многогъ говора, когъ деца у тай махъ и неслушаю, и незнамте; а после каштиге предуперетай га опетъ отворено и людски, не врчи; тимъ ће болъ каштиге заборавити, али оне добре послѣдице нѣне не, него ће ихъ тимъ болъ запамтити.

Библичне приповѣдке у библичнимъ рѣчма.

47. Последнѣ доба и пропастъ царства Юдиногъ.

(IV. царст. 18—25; паралипоменонъ 28., 29., 33., и Иерем. 42—44).

У време Осіе цара Израилѣвогъ зацари се Ђзекія сынъ Ахаза цара Юдиногъ. Одъ 25 година бѣше онъ кадъ поче царовати, и владаше у Јерусалиму 29 година. Ђзекія сруши капишта (храмове лажныхъ богова), изкорени гаеве, у којма се люди кланяху, и змію бакарну, кою начиніо бѣше Мойсей, ерѣ сынови Израилѣви кадише предъ њомъ. Јоштъ къ томе отвори онъ двери дома Господнѣгъ (кое е отацъ његовъ дао затворити), и обнови ихъ, и уведе у храмъ свештенике и левите, кои га очисте, и пошлѣ посланике ка свему Израилю кои говорише народу: „Сынови Израилѣви обратите се къ Господу Богу Авраомовомъ, Исаковомъ и Іаковлѣвомъ, и небудите као отци ваши, и као браћа ваша!“ И сакупе се у Јерусалимъ многи люди да учине празникъ Пасхе, па разоре све олтаре поганичке и побацаю ихъ у потокъ кедарскій, и бѣше веселѣ велико у Јерусалиму, каквога ніе было одъ времена цара Соломона.

Сенахиримъ царъ Ассирскій навоишти на Јудею. Ђзекія се посавѣтуе са старешинама и съ юнацима, сазида стѣне око Јерусасима, постави ратне начелнике, и сакупи люде па имъ рече: „Укрепите се и охрабрите се и не бойте се цара асирскога, и множине што е съ њиме; ерѣ много више има съ нама него съ њиме; съ њиме е мишца тѣлесна а съ нама е Господъ Богъ нашъ, па ће насъ онъ спасти и бориће се за насъ у бою нашемъ!“ И люди се яко охрабре рѣчма цара Ђзекіе. — А Сенахиримъ напише Јудеима писмо и ругаше се Господу Богу Израилѣву говорећи: „Као што богови другихъ народа немогоше избавити свое люде одъ мое руке; тако ни Богъ Ђзекинъ неће избавити свое люде одъ мое руке!“ — И Исаія пророкъ сынъ Амосовъ пошлѣ казати къ цару Ђзекіи: „Тако говори Господъ Богъ надъ силама, Богъ Израилѣвъ: Неће ући у градъ царъ асирскій, нити ће пустити стрелу нанъ, но путемъ, коимъ е дошао, вратиће се, а я љу градъ заштитити.

И ту ноћъ, еиђе се ангелъ Господнѣй, и погуби изъ окола (логора) асирскогъ 185,000 людій, и кадъ ујутру усташе, а оно све саме лешине леже. Тада се Сенахиримъ врати у Ниневію, а сынови његови убіо га.

И тако избави Господъ Богъ Єзекію, и све кои съ нѣмъ у Іерусалиму становаху, изъ руке Сенахирима, и даде имъ миръ.

Кадъ умре Єзекія зацари се сынъ нѣговъ Манасія. Онъ иѣшаше у слѣдъ мрзкихъ обичая поганичкихъ, и подигне жертвеникъ Ваалу, іоштъ проліе и многу невину крвь, и држаше на врачанѣ и чаранѣ, и поставе идолу и ливене образе у дому Божіемъ. И Господъ Богъ наведе противу нѣга военачелнике цара асирскогъ, кои га ухвате и одведу окована у Вавилонъ. И кадъ падне у неволю Манасія, а онъ потражи Господа Бога свога и понизи се предъ нѣмъ, и помоли му се. И Господъ Богъ чуе вапай нѣговъ, и поврати га у Іерусалимъ на царство нѣгово: И Манасія избащи идоле, и подигне олтарь Господній, и заповѣди племени Юдиномъ, да служи Господу Богу. И умре Манасія, а зацари се сынъ нѣговъ Амонъ, и овай учини зло предъ Господемъ и непонизи се предъ нѣмъ као Манасія, и убише га слуге у дому нѣговомъ. —

Сынъ нѣговъ Осія бѣше одъ 8 година, кадъ поче владати и владаше 31 годину. Онъ разори олtare идолске у свой земљи Израилъвой, и оправи домъ Господній. Хелкія свештеникъ наѣ у дому Господнѣмъ кнѣигу закона, коя дана бѣше рукомъ Мойсеовомъ. И царъ Осія сакупи старешине у Іерусалимъ и прочита имъ све рѣчи кнѣиге завѣта наѣне у дому Господнѣмъ, и завѣтуе се предъ Господемъ да ѣе хранити заповѣди нѣгове у све дане живота свога. И онъ заповѣди те се светковала Пасха у Іерусалиму такова каква ніе држана одъ времена судія. Іоштъ све чарателѣ и врачаре и све мрзке обичае искорени Іосія. —

После Іосіе чинише цареви зло предъ Господемъ; старешине и свештеници и люди бѣху неваляли, и шляше имъ Господъ пророке, свое вѣстнике, а они се пророцима ругаху. Тада предскаже пророкъ Іеремія да ѣе Халдеи царство Іудино разорити и народъ у Вавилонъ одвести, али да ѣе ихъ Господъ после 70 година повратити у землю отаца нѣховыхъ, и нитко нешѣаше пророку вѣровати.

Навуходоносоръ царъ вавилонскій побѣди цара Іудейскогъ Іоакима, и одведе дѣцу изъ царскога и изъ другихъ отмѣныхъ племена у Вавилонъ (Меѣу овомъ дѣцомъ бѣо є Данилъ и нѣгова три друга). И после три године одметне се Іоакимъ одъ Навуходоносора, а овай пошлѣ свою войску, и окуе га, па га одведе у Вавилонъ, и еданъ део сасудова изъ дома Господнѣгъ односе тамо.

И зацари се Іехонія, а Навуходоносоръ пошлѣ, те га одведу у Вавилонъ, и съ нѣмъ найдрагоцѣніе сасудове изъ дома

Господнѣгъ однесу. И одведу у Вавилонъ 10,000 зароблѣныхъ Іудея, и све поглаваре и юнаке, и све дрводелѣ и вѣштাকে, а само сиротиню остави у Іерусалиму, и постави Седекію за цара у Іерусалиму. Седекія неслушаше Іеремію пророка (кои му бѣше дѣда по матери) и одметне се одъ цара вавилонскогъ, и чиняше, што є зло предъ Господемъ Богомъ. Девете године нѣговогъ царованя дође Навуходносоръ и сва сила нѣгова, па обколе Іерусалимъ. И бѣше великій гладъ у Іерусалиму, и бѣжаше многи юнаци изъ града, па и самъ Седекія побѣгне; но Халдеи ухвате Седекію поколю му сынове, а нѣму избоду очи и свежу га, па га одведу у Вавилонъ, и однесу сва сакровишта дома Господнѣгъ и дома царевогъ. И запали Навуходносоровъ войвода дошъ Господній, и раскопа стѣне іерусалимске, и само простаке и винограднике остави у земљи, а савъ другій народъ одведе у Вавилонъ.

И кадъ одведенъ бы у плѣнъ израильскій народъ, а Іерусалимъ се одпусти, тада сѣдне пророкъ Іеремія, и плачући ридаше надъ Іерусалимомъ овако: „О како садъ лежи овај градъ пустъ, кои бѣше пре пунъ народа; негда владаше надъ земляма, а садъ мора да служи. Плачу путови, што воде у Сіонъ, еръ нема ко да иде по нѣима на празникъ; сва су врата разорена; свештеници уздишу; дѣвице и дѣцу у роблѣ одведоше; и непријатели Іерусалима, садъ му се ругаю! Нестаде ми суза изъ очію, смутило се срдце моє надъ пропашћу ћери Сіоне (Іерусалима града)! Ко ће те спасти ћери Іерусалимова, ко ће те утѣшити, ко ће те изцѣлити? Пророци твои, т. е. учители, казиваху теби суетна и безумна, и neodкрише ти неправде твоє да ихъ предупредє! Али неће те на вѣки Господъ одбацити; онъ, кои насъ є понизио, помиловаће насъ по великой своіой милости, само се мы окренимо ка Господу, и подигнимо срдца наша къ Богу високоме на небеси!“ —

Навуходносоръ постави за управителя надъ Іудеима, кои остали бѣху у земљи Іудиной, нѣкога Годолію, и овај имъ рече: „Небойте се долазка Халдеаца, него сѣдите на земљи и служите цару вавилонскомъ, па ће вамъ добро быти!“ Али Іудеи убію Годолію и све што съ нѣиме бѣху у граду Масифу, и отиду у Египетъ, еръ се бояху Халдеаца.

48. Пророкъ Данилъ и три младића.

(Дан. 1—3.)

Царь Навуходоносоръ даде довести младиће заробль-ныхъ Израильтяна, одъ племена царска и кнежевска, кои бѣху безъ мане и лѣпога облика, разумни, мудри, умѣшни и яки, да служе у двору царевомъ, и да уче Халдейске кнѣиге и языке. И заповѣди да имъ се дав свакій данъ рана са цареве трапезе. Међу тымъ младићима бѣху одъ племена Юдинога: Данилъ, Ананія, Азарія и Мисаилъ. И двореки старѣшина даде имъ имена: Данилу, Валтазарь; Анани, Седрахъ; Мисаилу, Миеахъ, а Азаріи Авденаго. И Данилъ намисли, да се неоскрани одъ ела са трапезе цареве, и одъ вина нѣговога. И замоли за то старѣшину. А старешина рекне: „Я се боимъ господина мога цара, да какогодъ невиди онъ лица ваща унила и слабія одъ вашихъ вршняка, па ћете ми главе доћи!“ И рекне му Данилъ: „Погушай еъ нама 10 дана, и нека намъ даю сѣмена земальска (варива) да едемо, и воде да пиѣмо!“ И после 10 дана покажу се они тѣломъ ячій него младићи, кои еђаху са цареве трапезе. И старѣшина одузме одъ нѣи друго ело и пиће, и даваше имъ сѣмена. И овой четворици младића даде Господъ разумъ и мудрость у свакој науци, и кадъ дође одређено време, одведе ихъ старѣшина предъ цара, и царъ нађе да су они у свакој мудрости, умѣтности десетъ пута больи одъ свию мудраца у нѣговомъ царству.

Царь Навуходоносоръ даде направити златанъ образъ (кипъ), 60 лаката високъ и 6 лаката широкъ и постави га на полю Деиру у страни вавилонској, и проповѣдникъ на гласъ викаше: „Вама се говори, люди, племена и народи! чимъ чуѣте гласъ трубе, свираче, гусала, и сваке врете музику, а вы падайте и кланяйте се образу златноме, а ко се непоклони, бѣће баченъ у пећъ распалѣну.“ И сви люди кланяху се образу златноме. Тада приступе неки Халдеи и рекну: „Седрахъ, Мисахъ и Авденаго неслушаю заповѣдь цареву!“ Навуходоносоръ даде дозвати Седраха, Мисаха и Авденаго, и рекне имъ: „Ако се не поклоните образу златноме, а вы ћете одма бити бачени у пећъ распалѣну, и ко е тай Богъ, кои ће васъ изъ мое руке отет!“ Они одговоре: „Богъ нашъ на небесима, коме мы служимо, кадаръ насъ е избавити изъ пећи распалѣне и изъ твоихъ руку, царе! Али башъ ако онъ то и неучини, ипакъ знай, да бого-

вима твоима нећемо служити, нити ћемо се поклонити образу влатноме, кога си ты поставио!“ Навуходоносоръ испуни се ярости и рекне: „Зажарите пећъ седамъ пута, и оковавши баците ихъ у ню!“ И три мужа Седрахъ, Мисахъ и Авденаго ходаху поередъ пламена поюћи и благосиляюћи Бога. И Ангелъ Господній сиђе съ нима у пећъ, и отресе пламень огнѣни изъ пећи, и средину пећи учини као росный вѣтаръ, и ниодкуда их пламень недодирне. И они пояху: „Благословлѣнъ еси Господе, Боже отаца нашихъ, и хвалѣно и прославлѣно нека буде име твое на вѣки!“

Навуходоносоръ чуе, гдѣ они пою, и рекне своимъ велмужима: „Та мы смо три човѣка бацили у пећъ, а я ихъ видимъ четворицу гдѣ слободно иду поередъ огня здрави неповређени, и обликъ четвртого подобанъ е сыну Божиємъ.“ И дошавъ на ушће пећи рекне Навуходоносоръ: „Седрахъ, Мисахъ и Авденаго, слуге Бога вышнѣга, изиђите и ходите!“ И они изиђу. И све старѣшине скупе се и виде да огань тѣлесима нѣиховима ненауди, ни власа главе нѣихове неопали, нитъ имъ се хальине измѣнише, нити у нима бѣше вонѣ одъ палѣвине. И царъ поклони се предъ нима Богу и рекне: „Благословлѣнъ нека буде Богъ Седраховъ, Мисаховъ и Авденаго, кои посладе ангела свога и избави свое слуге, што се на нѣга ухваше!“

Сократъ.

(Црте изъ животописаня.)

У оно време, кадъ Грци све свое неприятелъ свладаше и сретнимъ ратовима и трговиномъ силно богатство у свое землѣ навукосе, пакъ се услѣдъ тога найвећимъ луксусима предаше, онај простии и поштении предака начинъ живота оставише, и само се за богатствомъ, господствомъ и телеснимъ удовольствияма ягмише, пакъ и лажна наука изађе, која све то одобраваше, те найвећа развратность и сва зла обладала, која имъ после и независности главе дођоше, у та доба изађе међу нима еданъ мужъ именовъ Сократъ, кое наймудрии и найвретнии човекъ беше, што га они стари, мудри и умни Грци имаше, и кои се први противу те лажне науке и ти зала явно подиже.

Као сви мудрии и умнии люди тако и онъ дуго о томъ мишляше, у чему се права срећа и блаженство людско састои, и

WWW.UNILB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

како би се могло на земљи подпуно задовољно и сретно живети, пакъ дошавъ до тогъ заключеня, да ће онда човекъ најсретнији бити, кадъ будне вољу Божију напуно извршавао — колико врстанъ човекъ беше са свомъ снагомъ и озбилѣмъ мушка характера предузме тако живети.

Савъ нѣговъ животъ беше огледало умерености и уздржаня. Ђла и одеѣла беше најпростия, још се учаше сваку незгоду подносити само зато, ако би га беда и невоља која сустигла, да онъ нио а не она нѣга свлада. Ово нѣгове речи беше: Богъ најсретнији ничега нетребуе, и одъ люди ко манѣ треба и съ мањимъ се задовољава, тимъ е сретнији и Богу ближи.

Отацъ е нѣговъ био кипорезацъ пакъ е и онъ доникле ту вештину учио. У биткама, што ихъ Грци са Персијанима имаше био е онъ еданъ одъ најхрабрији бранитеља свога отачаства, и врло се знатно јунаштвомъ показао. Али онъ није ни за очинимъ занатомъ ни за војништвомъ тежио, него за ученѣмъ младежи, не само зато, што е добро знао, да се онај, ко е радъ светъ изправљати на ову обратити мора, него што се башъ унутрашњомъ тежњомъ на ово позванъ бити осећаше. Своя мнѣња и науке казиваше онъ отворено и учаше јавно, безъ да зато наплате кое искаше, а своимъ правичнимъ животомъ беше ученицима своимъ најкраснији примеръ и узоръ; пакъ не само младежъ него и старији люди, кои ради беше добра шта чути и научити збираше се са сви краева нѣму и слушаше га, и иђаше свуда узаъ. Нѣгова школа беше најславнија у Грчкој и најславнији грчки филозофи: Платонъ, Ксенофонъ, Антистенъ, Еуклидъ, Ешинъ, Аристипъ итд. отуда изађоше. Нѣгови га ученици толико силно волеше, да многи одъ њи изъ даљине одъ више миља сваки данъ у Атину долазаше, само да Сократа чују. Антистенъ иђаше изъ Пиреа съ по сата даљине сваки данъ; а Еуклидъ изъ Мегаре съ четири милѣ далеко долазаше у оно доба кадъ Мегаранима подъ животъ главе забранѣно беше у Атину долазити и крађаше се ноћу у женскомъ одеѣлу крозъ градске капије, да само Сократа чуе и да се нѣговомъ дивномъ наукомъ наслађава и учи.

Ђдаредъ Сократъ са свои ученици уморанъ одъ многогъ хода по жеги са тешкомъ жеђи на бунаръ дошавъ, стане лагано ведро по ведро воде извличити и просипати, и некте пити, а да онима примеръ даде, како се и при највећој жеђи уздржати и свладати ваља, не подати се, ни кадъ би се задовољ-

нѣмъ Богъ зна шта задобило, некто ли где се човекъ са си-
тницомъ, са еднимъ напоіомъ за навекъ осакатити може.

Едаредъ са ученицима идучи сукобивъ некогъ отмѣногъ
грађанина кадъ тога лепо поздрави, а онај се и необазре, већ
гордо мимо њи прође, и ученици га укореше: Знао си да е не-
учтивъ, па зашт' га поздрави? онъ одговори: Заръ ако е онъ
таки, да и ми будемо?

Нѣгова жена Ксантипа беше навекъ рђаве волъ, злоћуда,
навекъ готово на каръ, и едаредъ га пође предъ ученицима жи-
во грдити, а онъ мирно слушаше, а кадъ она све већма зипа-
рати узе, онъ устане и одъ куће пође. То е разлужи јошъ већма,
те узе некакавъ судъ пунъ воде и крозъ прозоръ за њимъ баци,
а онъ ученицима мирно рекне: Обично е, да иза грмљавине и
кише будне.

Оваки примера уздржаниа могли би јошъ пуно навести, кад
би све казивати хтели, али довољно е ово, да сваки видъ, ко-
лико е мударъ и стрпеливъ био и колико се уздржавати умео,
да нигде ничегъ неучини, што би му характера окаљати могло.
И опетъ е и онъ признавао, да у свакомъ човеку има нешто,
што га на зло тента, да човеку ние могућно безъ помоћи бо-
жие честитъ бити, и да люди одъ зала ти дотле спашени бити
неће, докъ башъ самъ Богъ съ неба међу њи болесне и нева-
љале недође, да ихъ онъ самъ поучи, изцели и спасе.

Тако учаше Сократъ до свое 70 године, наукомъ и при-
меромъ свое суграђане на добро изводећи, и опетъ беше нѣговъ
животъ и нѣгова наука многомъ противна, еръ умереностъ и му-
дростъ учаше, а зла и лудости, лажне науке и развратанъ жи-
вотъ укореваше, те зато на нѣга повикаше, и потворише наъ,
да се онъ у неко друго божество узда, да свое домаће богове
непоштуе, да младежъ и светъ своіомъ наукомъ развраћа; и
неправедне судие, кое онъ такође са зла живота укореваше нѣга
у тамницу вргоше и на смртъ осудише.

Кадъ му судие смртну казанъ изрекоше, онъ имъ мирно од-
говори: На васъ ће доћи казанъ већа; ви сте ме осудили, да се
могъ караня опростите, али ће те дочекати противно. За мене
стара и болъ е, да се са овогъ света уклонимъ, за мене смртъ
ние каштига, за добра човека нема зла ни на овомъ некто ли
на ономъ свету, я ћу тамо у свему далеко сретни и блаже-
нии бити, зато ми ние судъ вашъ неправъ, само едно иштемъ,
кадъ моя деца дорасте, и буду више за телеснимъ удовољава-
нѣмъ тежила негъ за честитосѣју душевномъ и буду себи уо-

www.u

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

бражавали, да еу Богъ зна шта, а нису ништа, ви ихъ карайте, као што самъ я васъ.

Ученици и приятели нѣгови долазаше му у тамницу и у тима последњимъ часима живота учаше ихъ и говораше о бемрѣу душе уверавајући ихъ, да ће се съ њимъ опетъ на другомъ свету наћи. У тамницу долазаше и жена съ дететомъ му, и кадъ едаредъ у найвећи махъ врискати пође, замоли онъ, да е уклони; а кадъ мало за тимъ и еданъ одъ пріятеља плакати поче, рекне; та зато жену уклониемо. Кадъ еданъ одъ њи узданувъ рече: Заръ тако невинъ да погинешъ, рече Сократъ: Заръ би ти вилио да кривъ умремъ. Кадъ еданъ одъ нѣгови ученика, кои тавничара подмитио беше, да врата отворена остави како би Сократъ изаћи и бегствомъ се спасти мого, нѣга тимъ понуди, он предлогъ тай одбаци говорећи, да е дужность свакога доброгъ грађанина законима и властима покоравати се, и да га никоя неправда навести нееме, да се самъ о своіой глави наредбама противи.

Тако прими смртъ мирно у тврдой надежди на вечити блаженъ животъ, после свое 70. год. оставивши за собомъ име наймудрия и найвретния човека што га стари светъ имаде, и образацъ живота, како га само найкраснии човекъ на овомъ свету водити може.

Створъ землѣ.

(Една лекція изъ геологіе.)

(продуженъ.)

Ватра и вода то су обе найвеће снаге, кое су земљу овакомъ начиниле, као што е данасъ.

На почетку створеня била е земля сва ватрено, течно, големо зрно, као голема ватрена капля. Около нѣ стаяо е ваздухъ; а сва вода, што е данасъ на земљи има била е ономъ ватромъ сва у пару претворена и стаяла е као найгушћи облакъ и магла у ваздуху. Онда ние јошъ било на земљи животиня ни растиня, ни сува, ни воде, ни брда ни долова нигде.

Мало помало якомъ и лютотъ ономъ зимотъ, што у висинама ваздуха одъ века влада излађавало се то ватрено течно зрно землѣ на површности, и ватала се споля у тврду, найпре танку, после све дебљу, найпре врелу али мало по мало све ладнију кору, докъ се ние ова толико изладила, да е и сва вода,

што е у пару претворена у ваздуха стаяла разлађена киномъ доле на излађену земљу пала и ту после остала. Тада е дошла вода на земљу, и тада е сва земља водомъ поливена била, ер њне било брда ни долина, да се вода овамо слие, а онамо суво остави.

Кад се земља далъ излађавала и стврдњавала она се и стезала и пуцала. Крозъ те пукотине коре земне кадъ е вода подъ кору на ону ватру дошла, она се опетъ у пару претворила, а нара е својомъ страотномъ снагомъ пукотине оне на кори земљъ јошъ веђма разчупала и напољъ продирала, и својомъ снагомъ и оно оздо ватрено блато напољъ собомъ избацала. То се блато на тврдой кори земљъ у веђе или манъ гомиле нагомилало, ту се мало помало изладило и стврдло, то су и тада су постала прва брда и планине и међу њима долине.

Исто су тако и брда, кадъ су се излађавала и стврђавала стезала се и пуцала. И у те е пукотине вода улазила, и гдегодъ е јака зима и мразъ воду уватио, онъ е следио, а кадгодъ се вода слеђава, она се шири, и у томе страотну снагу има, све што томъ леду на путу стои растури.

И тај е ледъ у пукотинама брда својомъ страотномъ снагомъ брда јошъ веђма цепао и кокао. То одвалђно комађе стене рушило се съ врхова и висова доле, и рушећи крунило се и мрвило; и данасъ нема више ни едно брдо оногъ лика, као што е у почетку света било; свако е више манъ водомъ порушено, снижено, и то непрестано бива. Исто тако вода и сваки каменъ и камичакъ и грудву у коју уђе, кадъ се у њима следи разкока и све на ситније размрви. Тако е постала и данасъ постае одъ оне тврде стене ова трошна земља, и текъ тада су могле растинѣ и живитинѣ на светъ ступити.

Вода јошъ више ради. Изъ облака падајући разквашава и размекшава сву пакъ и ону на брди земљу, и сноси е доле, и односи понешто потоцима у реке, а рекама у мора, те е ту сталожава и начини на ушћама реке сама себи прегаче, то су делте, како ихъ све веђе реке имаю. Наглие воде односе и крупније каменѣ а тише воде само ситанѣ прахъ и сталожави ихъ, и тако се по талозима позна, да а' ихъ е јака или тия вода нанела.

Како се брда изъ различни маса састое, кое се лакше или теже размрвити и у долове однети даю, тако се и различни талози и тавани начине, и како дуго то сношенѣ и сталожаванѣ трае, тако се и тањи и дебљи тавани начине. То се за крат-

ко време едва познава, али за више стотина и иљада година, буду ти тавани за чудо дебели. Како онама вода брда непрестано руши, и све нижа прави, докъ ихъ напоследку сасвимъ непоравни, тако опетъ овамо ситније ове мрве съ дана на данъ у долове и мора снесећи корита њиова непрестано испуњава, и чини ихъ све плића, и докъ то крозъ много иљада година непрестано бивало буде испуниће ихъ сасвимъ и изравнити, и онда опетъ неће бити ни брда ни долова, земля ћи бити опетъ сва равно округла, као што е у почетку била, и биће сва водомъ поливена, као што е оно на почетку била.

Исто то ради вода и унутри у земљи и брдима, и онде све штогодъ може размекшава и растапа, и собомъ напољъ износи. То сведоче сви рудни минерални извори: кречни, сумпорски, просто слани и горко слани итд. Тимъ непрестанимъ изношенѣмъ биваю брда све шуплиа. Тако се начине у брдима они већи или мањи лагумови, пештере. У некимъ пештерама налазе се силни стубови одъ капляка камена, тако лепи, као да су ихъ зидари или каменари онде зидали, или тесали, све од кречногъ камена, когъ е вода озго изнадъ пештере растошила и кроз слеме пештере капляюћи онде сталожила, кристалисала. —

(продужиће се.)

Медведъ, свинче и лисица.

(Една народна басна.)

Медведъ, свинче и лисица договоре се, да заедно едну њиву узору и посею, и почну уговарати, шта ће чии посо бити. Свинче рекне: „Ја ћу комшинъ кошъ прорити и семена накрести, и самъ својомъ њошкомъ ћу њиву узорати.“ Медведъ рекне: „Ја ћу посејати.“ Лисица рекне: „Ја ћу репомъ подрљати.“ — Тако узору и посею. — Кадъ дође жетва, стану се договарати, како ће жети. Свинче рекне: „Ја ћу косити.“ Медведъ рекне: „Ја ћу купити, на гумно носити и вршити.“ Лисица рекне: „Ја ћу моимъ репомъ плеву изъ жита извејати.“ Медведъ придода: „онда ћу ја делити.“ Тако и учине, али медведъ стане неправо делити, едва на многу молбу свинчету само сламу остави, све зрно себи задржи, а лисици неоста ништа. Лисица стане чикати и претити, да ће цару на тужбу отићи и царскогъ ивновника довести, да онъ подели, и оде. Свинче и мед-

ведь поплаше се, и медведь рекне свинчету: „Зарій се у плеву, а ияв рнобего на крушку.“ Лисица оде и нађе мачку и рекне: „Айде самномъ, овамо у плеви пуно мишева.“ Мачка се обрадуе, и од радости путем стане час за овом час за оном тицом у ваздух скакати, све да увати. Медведь съ дрвета то видећи довикне свинчету: „Зло по насъ, ево иде лисица са некимъ чуднимъ делиомъ савъ у самуровину обученъ, и скаче и вата тице по ваздуху.“ Мачка пође управо на плеву и стане мишове тражити. Свинче промоли малко главу, да то чудо види. Мачка помисли одъ нюшке миша и скочи те люто ноктима свинче за нюшку заграби. Юшъ люђе врисне свинче и скочи изъ плеве, те одъ стра беж' и стропонита се у язвину. Мачка се поплаши одъ крмета па беж' узъ дрво на крушку. Медведь помисли: „овай е крмка удавио, пакъ ево га садъ на мене;“ и одъ стра съ дрвета скочи и распадне се. Тако остане лисици и жито и слама.

Неколико загонетни питаня.

(За децу.)

1. Ко другомъ служи, а самъ себе троши?
2. Докъ е живо, оно е црно; а кадъ се скува, оно поцрвени?
3. Ко непрестано иде, а никадъ съ места неоде?
4. Како могу 10 люди 10 яя тако поделити, да сваки по едно добие, и да опетъ едно на чинии остане?
5. Како се може вода у решету носити?
6. Кадъ е воденичаръ у воденици безъ главе?
7. Кадъ су ситне ябуке и крушке найслађе?
8. Шта е сваки радъ бити, а немари да е?
9. У кою се бурадъ неда вино сипати?
10. Зашто пето зажмури, кадъ кукуриче?
11. Колика е разлика између земљ и месеца?
12. Четиръ брата непрестано се утркую, и никадъ еданъ другогъ нестигне; ко су то?
12. Кои коњ види исто онако натрагъ као и напредъ?
14. Где немаю ни реке и мора воде, ни брда земљ, ни градови люди?
15. Два оца и два сина улове само 3 зеца, и опетъ сваки по едногъ има; како е то?
16. Где се плаћа вода исто онако скупо као и вино?

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.LIB.RS